

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De fine. Capvt XLVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

ὄνομα τῷ θεῷ, τὸ δὲ πνεῦμα ὡς εἰκόνα.
 Ut in numismate, inquit, Caesariano, quod
 Domino oblatum est, quæ huius ipse non cu-
 ius esset possessio, sed cuius esset imago, &
 inscriptio, ut illi redderetur. Sic fidelis sig-
 natus est à Christo Dei nomine. Spiritum ve-
 rò habet Dei imaginem. Ex quo infert Deo
 reddendum esse. Rarò ab istis formis intrin-
 secis, quæ ignotæ sunt, sed ab extrinsecis, quæ
 videntur argumenta ducunt oratores.

Sic hominem à figura, & specie corporis
 commendat. Dicitur Ambrosius. *Forma tamen
 humani corporis est venustior, status erectus,
 & excelsus, ut neque enormis proceritas sit,
 neque vilis, & abiecta pusillanimitas, tum ip-
 sa habitudo corporis suavis, & grata, ut ne-
 que belluina vastitas horrore sit, nec gracili-
 tas tenuis infirmitati.* Ac primum omnium
 cognoscamus humani corporis fabricam in-
 star esse mundi. Siquidem ut cælum eminet
 aeri, terris matæ, quæ velut quædam mem-
 bra sunt mundi: Ita etiam caput supra reli-
 quos artus nostri corporis cernimus emine-
 re, præstantissimumque esse omnium, tan-
 quam inter elementa cælum, tanquam ar-
 cem inter reliqua vrbis mœnia. In arce autem
 hæc, regalem quandam habitare sapientiam
 secundum Propheticum dictum. Quia oculi
 sapientis in capite eius: hanc esse cæteris tu-
 tiorem, & ex illa membris omnibus vigo-
 rem, providentiamque deferri. Quid enim
 robur, & validitas lacertorum proficiat, quid
 velocitas pedum, nisi capitis velut Principis
 sui imperialis quædam adminiculetur potes-
 tas? Ex hoc enim destituuntur vniuersa, aut
 omnia fulciuntur. Quid agat fortitudo, nisi
 oculo duce utatur in prælium? Quid fuga, si
 desit obrutus? Carcer est torum corpus, te-
 nebroso inhorrens situ, nisi oculorum illu-
 minetur aspectu. Quod ergo Sol, & Luna in
 cælo, hoc sunt oculi in homine. Sol, & Luna
 duo mundi lumina: Oculi autem quædam in
 carne sidera fulgent deluper, & infertora cla-
 ro illustant lumine, nec patiuntur noctis
 quibusdam nos tenebris implicari, speculato-
 res quidam nostri die, ac nocte excubant. Nam
 & ex sopore membris cæteris citius excitantur,
 & vigilantes circumspectant omnia, &
 cætera, quæ ille vir admirabilis fatus pro-
 sequitur. Familiarissimum est ex hoc loco re-
 rum corporearum, tam naturalium, quam ar-
 tefactarum descriptiones nobilissimas trahere,
 ut plenius suo loco ostendamus. Videntur

Ambrosium illud os, etiam Hirundinem, &
 nidum à materia, & forma simul describat,
*Hirundo minuscule corpore, sed egregie pio
 sublimis affectu, quæ indiga rerum omnium
 pretiosiores auro nidos struit. Deinde, legit
 enim festucas ore, easque luto illinit, ut con-
 glutinare possit. Sed quia lutum pedibus non
 potest deferre, summitatem pennarum aqua
 infundit, ut facile his pulvis adhæreat, & fiat
 limus, quo paulatim festucas, vel minutas
 furculos sibi colligat, atque adhætere faciat.
 Hæc de materia, statim formam exhibet, &
 fabricam speciosam instar pauperti compla-
 natam, sine texturarum rimulis, ne tenetis
 frigus irrepit.*

De fine.

CAPVT XLVII.

Finis quidem exitu, caussarum vltima est,
 destinatione autem prima. Nam ut radice
 caudex rami, folia, fructusque erumpunt. Sic
 ex fine tota vis, & ratio actionum hu-
 manarum exilit. Nec sine causa Galenus
 τὴν περὶ τέλος ὑποληψὶν βίαν nominat.
 Dicitur verò Chrysostomus ait, imprimis
 cuique intelligenti considerandum esse fi-
 nem, à quo si rerum omnium œcono-
 mia caperit, longè melior, & fortuna-
 tior erit, non modo in maioribus negotijs,
 sed in ijs etiam, quæ leuioris videntur mo-
 menti. ὁ σωθεὶς πρὸς τὸ ὄρωτα, καὶ τὴ βελό-
 ρηρον πάντα τὰ ἄλλα χρηστὰ ἔσεν, καὶ οἰ-
 κονομῶν ἅπαντα ἀν' ἡδὴ καλῶς διαπράττει,
 quod spectat illud Satyrici.

Est aliquid, quousque, & in quod dirigis. v. 60.

atcum

An passim sequeris cornuos, testaque, lu-
 toque.

Securus quo pes ferat, atque ex tempore
 viuis.

Iuuerit igitur imprimis in ijs, quæ tra-
 ctantur rebus, finē accuratè cognoscere, quā-
 do ex eo prudens orationis distributio futu-
 ra est. Sed euenit persæpe, ut sine propter in-
 genij, & iudicij imbecillitatem, siue ob pra-
 uos affectus, qui instar nubium clarissimo a-
 lioqui mentis sideri offunduntur, siue etiam
 ob instam rebus humanis obscuritatem, ad
 finem hallucinemur, fictumque pro vero ar-
 ripiamus, ex quo magni, & infiniti errores
 pullulant.

In quaestione, quam de finibus bonorum, & maiorum philosophorum disputatio ventilavit, ducentas octoginta, & octo sectas esse Marcus Varro Romanorum omnium doctissimus animadvertit: Quae tamen omnes à vero aberrarunt, ipsa deinde media, quae respectu vniuersi, ac solius finis permulta sunt, in infinitum crescere oportuit. Ex quo sexcentis erroribus, & vitijs oppletum fuit humanum genus. Nec mirum, si diuina habeant oracula. *Hoc inueni, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se in finis miscerit quaestioni.* Vt in hoc, ita in multis, vel minimis quotidie peccatur ab imprudentibus, quo fit, vt magnum sit ad stabiliendam causam adiumentum, destinatum finem agnouisse. Videas aliquos ad dicendum aggredi antequam quid velint, aut spectent, aut à quibus, aut quomodo destinarent. Vnde & verba quasi globulos ex argilla mittunt in pectora, quae statim franguntur antequam eò, quò missa sunt, perueniant. Contra alios, qui & finem sincerum omnino spectant, & ipsum qualis sit egregie norunt, faces, & sagittas ignitas in animos spargere. Tanti est in eo esse prudentem. Est autem finis, vt rectè animadvertit Aristoteles, id cuius gratia fit aliquid, idque non extremum, sed optimum, & rectè D. Augustinus finem perfectionem esse ait, non consumptionem. Vbi rectè assignatus est finis, quod in deliberationibus maxime factu opus est, ad eum tanquam ad centrum omnia argumenta referri solent, quae media esse oportet ad finem destinatum consequendum. Hunc sibi finem aliquis proposuit, diuitem fieri oportet, Bene mori, ut, qui dum moritur, lucrum facit. Continuo auaritia suggerit argumenta ad finem accommodata.

Eccl. 7. v. 10.

3. Aug. enarr. in psalm. 37. Vbi finis in deliberationibus praeipuum.

Perf. sat. 6. 75.

*Vendo animam lucro, mercare, atque excusa solers,
Omne latius mundi: ne sit praesantior alter,
Cappadocae rigida pingues plausisse catalla,
Rem duplici. Feci: iam triplex, iam mihi quarto
Iam decius redit in rugam. Depunge, vbi sistam.
Inueni: us, Chryssipetui finitor acerui.
At si quis amat bonam mentem, & coelum itineris sui terminum statuit, inclamat spiritus.*

nostrum est

*Quod vniuersi: cinis, & manes, & fabula fides.
Vine memor loti: fugis hora, hoc quod loquor inde est.*

De vsu & amplificatione causarum.

CAPVT XLVIII.

EXijs apparet huius loci vsu frequentissimum esse, eundemque vtilissimum. Materia ad corporearum rerum, siue naturalium, siue manufacturarum commendationem, vel vituperium valet. Qualis est enim materia, tale plerumque est opus, sic Cicer. 3. de natura Deorum, omne corpus mortale esse probat, quia constat ex elementis. Omne corpus, inquit, aut aqua, aut ignis, aut aer, aut terra est, aut id quod concretum ex his, aut aliqua ex parte eorum, horum autem nihil est, quod non intereat. Efficiens eruditam habet cognitionem, & vbi multae simul congruunt per amplam dicendi materiam suppeditant. Tum in excogitando ingenium, in digerendo iudicium, in explicando flumen orationis expromunt. Forma interior ad Philosophos pertinet, species, & figura exterior ad hypotyposeon vsu, non medioctiter facit. Iam vero finis, in deliberatiuis orationibus, omnino necessarius est, & ad ordiendam orationis relam aptissimus. Ex causarum qualitate, effectorum ferme rationem, conditionemque inferimus, non leuibus argumentis, si modo causae ipsae rectè assignatae fuerint. Alioquin non deerit confutandi locus, si materia, si forma, si efficiens, aut finis, praeter rem, aut etiam contra rem ab aduersario constitutus, ostendatur peccasse in principijs, causas, aut falsas pro veris, aut obscuras pro certis, aut pro germanis remoras attulisse: Alia proferentur, quae cum ratione, & communi hominum sensu, & effectis consentiant. Sic qui Solem noctis causam dixerit, quod eius absentia tertiae nox iterepat, conuincetur falsam causam attulisse, non enim Sol causa tenebrarum est, licet ex eius absentia nox necessario consequatur. Verum cum ansam ceterae causae refutationis praebent, maxime tamen efficiens, quae vt plurimum in multos ramos diffundi solet, & accommodatè per amplificationem tractari.

Cic. 3. de natura Deorum.

Aa Exem.